

A TÖRVÉNYESSÉGI FELÜGYELETRE VONATKOZÓ SZABÁLYOK VÁLTOZÁSAI

A törvényességi felügyeletre vonatkozó szabályok együtt változtak a gazdasági társaságokra vonatkozó szabályokkal, azonban a kezdetektől, 1989-től kezdve voltak olyan jellegzetességei, amelyek állandóan megmaradtak.

Ezek az alábbiak :

- Ezen eljárások nemperes eljárások, amelyekre a polgári perrendtartásról szóló törvény mint háttér jogszabály is irányadó;
- Nem terjed ki a törvényességi felügyelet azon ügyekre, amelyekben más bírósági vagy államigazgatási (közigazgatási) eljárásnak van helye;
- A bizonyítási eljárás ezen ügyeknél korlátozott, bizonyítéknak csak okiratokat lehet felhasználni és a felek személyes meghallgatására van lehetőség;
- Az eljárás hivatalból, vagy kérelemre indulhat.

A továbbiakban a törvényességi felügyeletről szóló eddigi jogszabályok speciális rendelkezéseit ismertetem.

A cégek törvényességi felügyeletéről először az 1989. évi 23. számú törvényerejű rendelet tartalmazott szabályozást, amely az 1988. évi VI. társasági törvényhez kapcsolódott.

Ezen jogszabályhely, illetőleg a Legfelsőbb Bíróság GK. 69. számú állásfoglalása abból az alapvetésből indult ki, hogy a cégbíróságok törvényességi felügyelete kétirányú, egyrészt a cég bejegyzése, másrészt a működése során valósul meg. A két, időben szétváló eljárás más feladatokat rótt a bíróságra.

A *cégbejegyzés* kapcsán megnyilvánuló törvényességi felügyeleti tevékenység annak vizsgálatára terjedt ki, hogy a társasági szerződés és az egyéb okiratok, illetőleg módosításai megfeleltek-e a jogszabályoknak.

A *cég működésével* kapcsolatos törvényességi felügyeleti eljárás során pedig a bíróságnak azt kellett vizsgálnia, hogy a cég szervezetére és működésére vo-

natkozó határozatai nem ütköznek-e jogszabályba, illetőleg a korábban meghatározott határozatainak (okiratainak) rendelkezéseibe. E körbe olyan esetek tartoztak, hogy adott gazdasági társaság legfőbb döntésre jogosult szerve (pl. taggyűlés, közgyűlés) betartotta-e az összehívására, határozatképességére, határozathozatalra irányadó jogszabályi, illetőleg okirati rendelkezéseket.

A cég működése során gyakorolt törvényességi felügyeleti eljárások jellemzője volt, hogy:

- a kérelem benyújtása határidő nélkül lehetséges volt,
- az eljárás illetékköteles volt (1.500.- Ft).

Hivatalból eljárások voltak a jogszabályok által meghatározott körben indíthatók:

- pl. székhelyre vonatkozó bejegyzés jogszabályt sértő jellege miatt (Ctvr. 21. §. (2) bekezdés);
- olyan jogszabályban előre meg nem határozott esetekben is, amikor a cégbíróság észlelte, hogy a cég határozatai nem felelnek meg a hatályos jogszabályoknak, vagy a cég saját okiratainak.

A *kérelemre* induló eljárások során a jogszabály meghatározta, hogy kik jogosultak az eljárás megindítására:

- ügyész,
- a miniszter,
- a cég tevékenységének ellenőrzésére jogosult államigazgatási szerv vezetője,
- az alapító szerv vezetője,
- az érintett gazdasági kamara erre felhatalmazott tisztségviselője,
- és az akinek az eljárás lefolytatásához jogi érdeke fűződik.

Ezen felsoroltak közül a gyakorlatban olyan személyek indítottak eljárást, akinek a jogi érdeke fűződött az eljáráshoz, illetőleg meghatározott esetekben az ügyész.

A bíróság a törvényességi felügyelet gyakorlásakor különböző döntéseket hozhatott, aszerint, hogy a társaság létének mely szakában gyakorolta a felügyeletet.

A *bejegyzés* során lefolytatott eljáráskor az alábbi végzéseket hozhatta:

- hiánypótló végzés,
- elutasító végzés,
- bejegyző végzés.

A működéssel kapcsolatos törvényességi felügyeleti eljárásában a bíróság az alábbi döntéseket hozhatta:

- a) az alaptalan kérelmet elutasíthatta;
- b) ha pedig *alapos* volt a kérelem, akkor az alábbi lehetőségek közül választhatott :
 - képviselőt ellátó személyt írásban figyelmeztethette a törvényes működés helyreállítására,
 - a céget pénzbírsággal sújthatta, (ennek összege 5.000.- Ft-tól 100.000.- Ft-ig terjedhetett),
 - a cég szerve által meghozott határozat végrehajtását felfüggeszthette meghatározott időre,
 - illetőleg megsemmisíthette a határozatot, valamint szükség esetén új határozat hozatalát rendelhette el;
 - összehívhatta a gazdasági társaság legfőbb szervét,
 - a cég működését határozott időre felfüggeszthette, a cég pénztárazetnél vezetett számláinak zárolásával egyidejűleg,
 - a céget eltilthatta a működéstől és egyben megszűntnek nyilváníthatta. Ez a legsúlyosabb szankció csak abban az esetben volt alkalmazható, hogy ha ismételt, vagy súlyos törvénysértésről volt szó, amely figyelmeztetés ellenére másként nem volt orvosolható (végelszámolás, vagy felszámolás lefolytatása mellett):

A bíróság által hozott határozatokat a cégnek, illetőleg ha kérelemre indult, akkor a kérelmezőnek kézbesíteni kellett, a határozat ellen fellebbezésnek helye volt.

A törvényességi felügyeleti eljárás kapcsán alkalmazható szankciókról a 30/1990. (V.20.) Alkotmánybírósági határozat is rendelkezett és kiemelte, hogy a törvényesség biztosítása érdekében olyan intézkedést kell a bíróságoknak alkalmazni, amely a gazdasági forgalom törvényességét biztosítja és a jogbiztonságot, forgalombiztonságot is érvényre juttatja.

II. A törvényességi felügyelet szabályozása ézt követően az 1997. évi CXLV. törvényben történt (Ctv.), amely a cégnyilvántartásról, a cégnyilvánosságról és a bírósági cégeljárásról szólt.

A jogszabály a törvényességi felügyelet fogalmát már csak a cég működésével kapcsolatos vizsgálatnál használja, elkülönülnek a bejegyzési eljárás szabályai.

A törvényességi felügyeleti eljárások *általános* jellemzője volt: a kérelem

benyújtására a törvény határidőt szabott, az arra okot adó körülményről való tudomásszerzéstől számított 30 nap alatt lehetett megindítani az eljárást, de egy év eltelte után a körülmény bekövetkeztétől számítva már törvényességi felügyeleti eljárásnak nem volt helye.

Az eljárás illetékköteles volt, 3.000.- Ft.

A törvény felsorolta azokat az *okokat*, amikor ilyen eljárás volt indítható:

- a cégjegyzékbe bejegyzett adat törvénysértő volt és ezt a cégbíróság a bejegyzéskor még nem ismerte (pl. összeférhetetlenségi ok),
- a bejegyzett adat a cégbejegyzést követően keletkezett ok folytán vált törvénysértővé (pl. székhelyhasználat megvonása),
- a létesítő okirat, vagy pedig a módosítás nem tartalmaz, vagy jogszabályba ütköző módon tartalmaz olyan adatot, amelyet jogszabály kötelezően előír (pl. képviselet módja),
- a cég működése során nem tartja be a szervezetére és működésére vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket, illetve a létesítő okiratában foglaltakat (pl. az évi kötelező közgyűlést nem tartják meg),
- törvény a törvényességi felügyeleti eljárás lefolytatását kötelezően előírja (pl. más bíróság a cégbíróságot értesíti apportálás érvénytelenségéről).

A kérelemre induló eljárásoknál az eljárás *kezdeményezői* az alábbiak voltak :

- ügyész,
- a cég tevékenységének ellenőrzésére jogosult közigazgatási szerv vezetője (pl. APEH),
- az illetékes kamara tisztségviselője,
- aki az eljárás lefolytatásához fűződő jogi érdekét valószínűsíti.

A bíróság a törvényességi felügyeleti eljárás lefolytatása után az alábbi *döntéseket* hozhatta:

- a kérelmet elutasíthatta,
- a cég írásbeli felhívása a törvényes működés helyreállítására,
- pénzbírság kiszabása, (50.000.- Ft-tól 500.000.- Ft-ig terjedő összegre emelkedett a határ, változatlanul a pénzbírságot a céggel szemben kellett kiszabni)
- a határozat végrehajtásának felfüggesztése, a határozat megsemmisítése, új határozat hozatalára való kötelezés,
- a cég vezető testületének összehívása,

- a cég működésének felfüggesztése meghatározott időre,
- a cég eltiltása a további működéstől és egyben megszűntnek nyilvánítása, (végelszámolással, illetőleg felszámolással). A megszűntnek nyilvánítást csak akkor lehetett alkalmazni, hogy ha egyéb intézkedések nem vezettek eredményre.

A jogszabály itt lehetővé tette, hogy az egyes szankciókat együttesen is lehessen alkalmazni.

Megjelenik egy speciális szabály a bírók kizárására vonatkozóan, a jogszabály kimondta, hogy nem vehet részt az ügy elbírálásában az a bíró, aki a bejegyző, változásbejegyző végzést hozta, ha amiatt indul törvényességi felügyeleti eljárás, hogy a cégjegyzék nem, vagy jogszabályba ütköző módon tartalmazza azt, amit egyébként a jogszabályok kötelezően előírnak.

Jogorvoslati szempontból nem történt ebben a jogszabályban változás, a végzést kézbesíteni kellett a cégnek, illetőleg kérelemre indult eljárásnál a kérelmezőnek, és 15 nap alatt fellebbezésnek volt helye.

Speciális törvényességi felügyeleti eljárásként megjelent a *hivatalbóli törlési eljárás*, és a vagyonrendezési eljárás.

Hivatalbóli törlési eljárás

Ha a cég a székhelyén, a telephelyén, fióktelepén nem található és a képviselőjére jogosult személyek lakóhelye, tartózkodási helye is ismeretlen, akkor volt helye ennek az eljárásnak. Ekkor a bíróság a cég 25, 50, illetve 75 %-ot meghaladó szavazati joggal rendelkező tagjait hívta fel a törvényes működés helyreállítására. Ha ez eredménytelen volt, akkor a bíróság megindította a törlési eljárást akként, hogy a Cégbőlönnyben végzést tett közzé, ami ellen 30 nap alatt volt helye kifogásnak. Ha a felhívásra érdemi bejelentés érkezett, akkor a bíróság a törlési eljárást befejezte és a cég képviselőjét hívta fel a szükséges intézkedések megtételére. Ha megállapítható volt, hogy a cég vagyonnal rendelkezik, a bíróságnak a törlési eljárást akkor is meg kellett szüntetnie, és a felszámolási eljárást kezdeményeznie.

Ha egyik sem történt, akkor a bíróság elrendelte a cég törlését felszámolás, illetve végelszámolás elrendelése nélkül. Ezt a végzést a Cégbőlönnyben tette közzé, amely ellen 15 nap alatt fellebbezésnek volt helye.

Vagyond rendezési eljárás

Ezt 2004. január 1. napjával vezette be a jogalkotó, korábban ugyanis amikor a cég törlésére került sor a fenti eljárás miatt, és később valamilyen vagyontárgy előkerült, akkor annak a helyzete teljesen bizonytalan volt, hiszen a tulajdonost már törölték. Emiatt a jogalkotó bevezette azt az eljárási módot, hogy amennyiben a törlés után valamilyen vagyontárgy meglétére fény derül, akkor a cég volt hitelezője, vagy volt tagja, vagy akinek jogi érdeke fűződik az eljáráshoz, ilyen eljárást indíthatott. A vagyond rendezőként a bíróság felszámolót rendelt ki.

III. A jelenleg *hatályos* szabályozás a 2006. évi a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló V. törvény alapján.

A törvény rendszertanilag is elválasztja egymástól az általános felügyeleti eljárást és a különleges eljárásokat.

Az *általános* felügyeleti eljárások kapcsán új szabályozás, hogy az illeték 50.000.- Ft ezekben az ügyekben, amelyet azonban az eljárás indulásakor még nem kell leróni.

A törvényességi felügyeleti eljárásra *okot* adó körülmények az alábbiak :

- a létesítő okirat, vagy annak módosítása, illetőleg bejegyzett adat már a bejegyzést megelőzően fennálló ok folytán törvénysértő;
- a bejegyzett adat a bejegyzést követően keletkezett ok miatt törvénysértő;
- a létesítő okirat, vagy annak módosítása, vagy a cégjegyzék nem tartalmazza azt, amit jogszabályok kötelezően előírnak;
- a cég nem tartja be a működés során a szervezetére és működésére vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket, valamint a saját létesítő okiratában foglaltakat;
- a törvény kötelezővé teszi az eljárás lefolytatását.

A *kérelemre* indult eljárásoknál a jogosultak köre az alábbiak :

- ügyész,
- a tevékenység ellenőrzésére jogosult hatóság, vagy közigazgatási szerv,
- szakmai kamara,
- akinek az eljárás lefolytatásához jogi érdeke fűződik.

A felügyeleti eljárás határideje :

A korábbi szabályozás megmaradt, a tudomásszerzéstől számított 30 nap, de legfeljebb egy év a körülmény bekövetkeztétől számítva.

A bíróság intézkedései :

Ha alaptalan, akkor elutasítja a kérelmet, ha alapos az alábbiak közül válszthat:

- a törvényes működésre való felhívás,
- pénzbírság kiszabása (100.000.- Ft-tól 10.000.000.- Ft-ig terjedően, a vezető tisztségviselővel szemben is kiszabható ez a pénzbírság),
- a cég által hozott olyan határozatot, amely jogszabályba ütközik, vagy a cég létesítő okiratába, megsemmisítheti és előírhatja új határozat hozatalát,
- a legfőbb szervet összehívhatja a bíróság,
- legfeljebb 90 napra felügyelőbiztost rendel ki (a felügyelőbiztos állami szerv vagy kamara által vezetett névjegyzékben szereplő személy lehet pl. ügyvéd, közvetítő, feladata a törvényes működés helyreállításához szükséges intézkedések megtétele. A felügyelőbiztos a bíróság felé tartozik beszámolási kötelezettséggel, összességében a vezető tisztségviselő jogkörét gyakorolja, a felügyelőbiztost díj illeti meg az eljárásáért. A végzésben meghatározott határidő lejártá után a bíróságnak kell felmentenie a felügyelőbiztost a tisztsége alól és a díját megállapítani.)
- ha az intézkedés nem vezetett eredményre, akkor a cég megszűntnek nyilvánítható (tehát legalább egy megelőző intézkedést kell alkalmazni).

Ezeket az intézkedéseket együttesen is lehet alkalmazni, és pénzbírságot többször is ki lehet kiszabni.

Különleges törvényességi felügyeleti eljárások

Zárgondnok kirendelése

Az új jogszabály ezzel kapcsolatban akként rendelkezett, hogy a cégbíróság a cég működését felfüggeszti és a cég vagyonára biztosítási intézkedést, illetve zárlatot rendel el és a zárlatot elrendelő végzésben zárgondnokot rendel ki, hogyha a cég meghatározott okok miatt gazdasági korlátozó intézkedés ha-

tálya alá tartozik, nemzetközi jogi kötelezettségen alapuló, illetve az európai uniós jogszabályok alapján. A zárgondnoknak a cégbíróság felé bejelentési kötelezettsége van. Ezt a szabályozást 2008. február 1-vel megszüntették és ilyen esetekben a bíróság a cég működését csak felfüggesztheti, de elnevezésében a törvény változatlanul a zárgondnok kirendelését használja.

Más hatóság eljárásának kezdeményezése

Ez azt az esetkört foglalja magában, amikor a bíróság a tagok, vagy hitelezők jogainak védelme céljából a cég jogellenes működése, vagy pedig a tisztségviselők jogellenes tevékenysége miatt szükségesnek találja más hatóságot értesíteni, a más hatóságnak 30 napon belül a bíróságot tájékoztatni kell arról, hogy megindította-e az eljárást, illetőleg hogy ha igen, akkor az általa hozott intézkedésekről is.

A beszámoló letétbe helyezésének, valamint közzétételének kikényszerítése

Amennyiben a cég az éves beszámoló letétbe helyezési kötelezettségének nem tesz eleget, akkor a Céginformációs Szolgálat a cégbíróságot értesíti erről, és a bíróságnak ekkor hivatalból le kell folytatnia az eljárást és pénzbírságot kell alkalmaznia.

Cégjegyzékbe bejegyzett személynek a céggel kapcsolatos jogviszony törlésére irányuló kérelme

Ez az eljárás kérelemre indul, a kérelmezőnek azt kell igazolni, hogy a vezető tisztségviselőtől már kérte ennek az intézkedésnek a megtételét, de 60 napon belül annak nem tették eleget. A cégbíróság a kérelmezőt törli ebben az esetben a cégjegyzékből, ha a feltételek fennállnak és egyidejűleg törvényességi felügyeleti intézkedést alkalmaz a céggel szemben.

Ismeretlen székhelyű cég megszüntetésére irányuló eljárás

Ez az eljárás lényegében a korábbi hivatalbóli törlési eljárást váltotta fel, a feltételei:

- a cég a székhelyén, telephelyén, fióktelepén nem található,
- a képviselőtára jogosult személy lakóhelye is ismeretlen, vagy ismeretlennek minősül, mert a lakhely külföldön van, és nincs kézbesítési megbízottja.

A bíróság felhívja a tagokat, Céggel közlőben közzétett hirdetményútján, illetve

az 50 %-ot meghaladó szavazati joggal rendelkező tagot közvetlenül is, a törvényes működés helyreállítására. Ha ez eredménytelen, akkor a bíróság határozatot hoz a cég megszüntetésére irányuló eljárás megindításáról. Ezt a Céglapban közzéteszi felhívással, hogy a közzétételtől számított 30 napon belül jelentse be, ha valakinek tudomása van ezekről az adatokról. Ha érkezik ilyen érdemi bejelentés, akkor a bíróság a cég képviselőjét hívja fel a szükséges változásbejegyzési kérelem benyújtására, ekkor a bíróság a megszüntetési eljárást megszünteti. Ha érdemi bejelentés nem érkezik, akkor a bíróság a közhiteles vagy közérdekvédelmi célból vezetett nyilvántartást vezető szervezeteket hívja fel, hogy 30 napon belül a cég ingó vagy ingatlan vagyonára vonatkozóan adjanak tájékoztatást. (pl. adóhatóság, közjegyző). Ha megállapítható, hogy van vagyona a cégnek, akkor a bíróság a megszüntetési eljárást megszünteti és felszámolási eljárást kezdeményez. Ha nem merül fel adat a vagyonra, akkor a cégbíróság a cég törlését rendeli el.

A törvényességi felügyeleti eljárások szabályozásában 1989-től kezdődően vannak állandó elemek.

Ezek az alábbiak :

- Ezen eljárások nemperes eljárások, amelyekre a polgári perrendtartásról szóló törvény mint háttérjogszabály is irányadó;
- Nem terjed ki a törvényességi felügyelet azon ügyekre, amelyekben más bírósági vagy államigazgatási (közigazgatási) eljárásnak van helye.
- A bizonyítási eljárás ezen ügyeknél korlátozott, bizonyítékul csak okiratokat lehetett felhasználni és a felek személyes meghallgatására van lehetőség.
- Az eljárás hivatalból, vagy kérelemre indulhat

Összegezésként megállapítható, hogy a megváltozott gazdasági, társadalmi helyzet a törvényességi felügyeleti eljárások vonatkozásában is változásokat hozott és kiérlelte ezen eljárások jelenlegi teljesebb körű rendszerét.